

KulturdepartementetMyndigheten för tillgängliga medier
Box 51
201 20 Malmö

Uppdrag till Myndigheten för tillgängliga medier om högskolestuderandes tillgång till anpassad kurslitteratur

Regeringens beslut

Regeringen ger Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) i uppdrag att föreslå åtgärder för att säkerställa att endast personer med ett berättigat behov ges tillgång till den digitala bibliotekstjänsten Legimus där anpassad kurslitteratur tillhandahålls. Syftet med förslagen ska vara att vidareutveckla systemet för tillträde till tjänsten så att det blir mer robust, rättssäkert och likvärdigt. MTM ska bedöma vilka ekonomiska och övriga konsekvenser föreslagna åtgärder kan medföra för staten, kommuner, regioner, företag eller andra enskilda. Om förslagen innebär ökade kostnader för staten ska dessa åtföljas av förslag till finansiering. MTM ska även lämna de förslag till ändringar i myndighetens instruktion som bedöms nödvändiga.

MTM ska vid genomförandet av uppdraget föra en dialog med relevanta aktörer såsom högskolebibliotek, förlagsbransch och brukarorganisationer.

MTM ska senast den 13 juni 2025 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Kulturdepartementet). Redovisningen av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Uppdraget ska utföras inom ramen för befintlig anslagstillsdelning.

Skälen för regeringens beslut

Rätten att under vissa förutsättningar framställa tillgängliga exemplar av exempelvis böcker för personer med syn- eller läsnedsättning är en inskränkning i upphovsrätten och regleras genom bland annat Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1564 av den 13 september 2017

om viss tillåten användning av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning och om ändring av direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället. Den svenska regleringen finns i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen).

Inskränkningen i upphovsrätten innebär att en person som, på grund av syn- eller annan läsnedsättning, inte kan ta del av ett offentliggjort verk i form av exempelvis en bok eller annan skrift i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning, får framställa exemplar av verket i ett för honom eller henne tillgängligt format. Även ett behörigt organ, som MTM, får under samma förutsättningar framställa exemplar i tillgängligt format samt överföra och sprida sådana exemplar till personer med syn- eller annan läsnedsättning. Framställningen, överföringen och spridningen får bara ske till en person med syn- eller annan läsnedsättning för hans eller hennes egen användning, och får inte ske i förvärvssyfte (2 kap. 17 och 17 a §§ upphovsrättslagen).

Med en person med syn- eller annan läsnedsättning avses en person med blindhet, en person med en synnedsättning som inte kan förbättras så att synförmågan blir väsentligen likvärdig med synförmågan hos en person som inte har en sådan nedsättning, en person som har perceptions- eller lässvårigheter, eller en person som på grund av en fysisk funktionsnedsättning inte kan hålla eller hantera en bok eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt sett krävs för att kunna läsa (2 kap. 17 § andra stycket upphovsrättslagen). Med perceptions- eller lässvårigheter, avses exempelvis dyslexi, intellektuell funktionsnedsättning och kognitiva funktionsnedsättningar. En funktionsnedsättning som leder till läsnedsättning kan vara både varaktig och tillfällig.

MTM har bland annat i uppdrag att förse högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning med sådana exemplar av kurslitteratur som de behöver för att kunna ta del av litteraturen (2 § 6 förordningen [2010:769] med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier). Möjligheten för personer med syn- eller annan läsnedsättning att få del av anpassad kurslitteratur är en inskränkning i upphovsrätten och innebär bland annat att rättighetshavaren inte har rätt till

någon ersättning när anpassad kurslitteratur framställs. Syftet är att ge alla rätt till läsning och utbildning.

Det är viktigt att enbart högskolestuderande som har en sådan läs- eller annan synnedsättning som avses i regelverket ges tillgång till tillgänglighetsanpassad kurslitteratur genom MTM och att upphovsrätten värnas. Det är samtidigt viktigt att personer med ett berättigat behov av tillgänglig kurslitteratur även i fortsättningen kan tillgodogöra sig kurslitteratur och studera på samma villkor som personer utan syn- eller annan läsnedsättning.

På regeringens vägnar

Parisa Liljestrand

Kerstin Morast

Kopia till

Justitiedepartementet/L3
Socialdepartementet/SOF
Finansdepartementet/BA, SFÖ
Utbildningsdepartementet/UH